

**HUBUNGAN ANTARA PENDIDIKAN AGAMA, KESEIMBANGAN KOGNITIF
DAN TINGKAH LAKU POSITIF DI KALANGAN PELAJAR DARJAH KHAS
SEKOLAH AGAMA DI JOHOR BAHRU**

MOHD FADZLI BIN ABU BAKAR

Laporan kajian ini dikemukakan
sebagai memenuhi syarat penganugerahan
Ijazah Sarjana Pendidikan
(Psikologi Pendidikan)

**FAKULTI PENDIDIKAN
UNIVERSITI TEKNOLOGI MALAYSIA**

APRIL 2007

Dedikasi

Teristimewa untuk

Ayahanda dan bonda tercinta,
Abu Bakar Othman dan Fatimah Ibrahim

Isteri tersayang,
Nortinesha Abdullah

Sumber inspirasi,
Nooraini Othman dan Khairul 'Azmi Mohamad

Kekanda dan adinda,
Mohd Fadzil, Fadzilah, Mohd Fahmi dan Mohd Fahim

Dengan doa, dorongan semangat, tunjuk ajar dan bantuan,
Sungguh aku merasa amat beruntung dan menghargai.
Hanya kalian sahaja yang tahu dan memahami.

PENGHARGAAN

Syukur kehadiran Allah kerana dengan izin dan limpah kurniaNya, saya terus diberi kekuatan sehingga akhirnya menyiapkan Projek Sarjana ini sebagai memenuhi keperluan syarat penganugerahan Ijazah Sarjana Pendidikan (Psikologi Pendidikan).

Di sepanjang menjalankan projek ini, saya telah banyak belajar dan memahami daripada para pensyarah yang telah memberikan tunjuk ajar sehingga saya mampu untuk menjelajahi. Penghargaan ini ditujukan khas kepada penyelia saya Yang berbahagia Profesor Madya Dr. Azizi bin Yahaya. Jasa baik dan budi Prof., hanya Tuhan sahaja yang mampu membalasnya.

Terima kasih diucapkan kepada Bahagian Pendidikan, Jabatan Agama Johor; pihak Fakulti Pendidikan, Universiti Teknologi Malaysia; dan pihak sekolah-sekolah agama yang terlibat kerana telah banyak menyokong serta memberi kerjasama bagi menjalankan kajian ini.

Terima kasih juga diucapkan kepada isteri, Nortinesha Abdullah yang sangat memahami, sabar, dan memberi semangat, yang sentiasa ada di sisi dalam setiap halangan serta tetap meneguhi dalam setiap pencapaian. Begitu juga kepada ayahanda dan bonda yang pastinya tidak pernah putus memanjatkan doa demi kejayaan ini. Kepada *Auntie* Noor dan *Uncle* 'Azmi, terima kasih kerana banyak memberi tunjuk ajar. Terima kasih juga kepada rakan-rakan seperjuangan.

Wassalam.

ABSTRAK

Kajian ini bertujuan untuk mengenal pasti hubungan antara pendidikan agama secara formal dan informal dengan keseimbangan kognitif; kaitannya dengan tingkah laku positif; dan perbezaan antara keseimbangan kognitif berdasarkan jantina pelajar. Seramai 400 orang pelajar Darjah Khas Sekolah Agama Kerajaan Negeri di Johor Bahru telah dipilih secara rawak bagi kajian ini. Satu kajian rintis telah dijalankan untuk mengukur kebolehpercayaan instrumen. Instrumen yang digunakan untuk mengenal pasti pendidikan agama secara formal dan informal masing-masing mempunyai nilai kebolehpercayaan 0.628 dan 0.650. Nilai kebolehpercayaan instrumen untuk mengenal pasti keseimbangan kognitif dan tingkah laku positif pelajar masing-masing adalah 0.652 dan 0.695. Nilai Alfa Cronbach keseluruhan instrumen adalah 0.721. Statistik deskriptif iaitu min, kekerapan, peratusan dan sisihan piawai digunakan bagi analisis taburan. Pendidikan agama secara formal pelajar didapati mempunyai tahap min keseluruhan yang tinggi. Manakala min keseluruhan bagi pendidikan agama secara informal, keseimbangan kognitif dan tingkah laku positif pelajar berada pada tahap yang sederhana. Analisis korelasi Pearson digunakan bagi menganalisis hubungan antara pembolehubah, dan dapatan kajian menunjukkan tidak terdapat perbezaan yang signifikan antara semua pembolehubah berkenaan. Ujian-t pula digunakan bagi menganalisis perbezaan berdasarkan jantina. Bagaimanapun, dapatan menunjukkan terdapat perbezaan yang signifikan pada keseimbangan kognitif berdasarkan jantina. Aras signifikasi bagi analisis korelasi dan Ujian-t adalah 0.05.

ABSTRACT

The purpose of this study is to determine the relationship between formal and informal Islamic education with cognitive consistency; the relationship with positive behaviour; and the significant difference between cognitive consistency based on student's sex. 400 students of 'Darjah Khas' Sekolah Agama Kerajaan Negeri in Johor Bahru was randomly selected for this study. A pilot test was carried out to determine the reliability of instruments. The levels of the instruments' reliability to determine formal and informal Islamic education were 0.628 and 0.650. Reliability levels for cognitive consistency and positive behaviour instruments were 0.652 and 0.695. Alpha Cronbach for all instruments was 0.721. Descriptive statistic such as means, frequencies, percentages and standard deviation are used for dispersion analysis. Afterall, general mean for formal Islamic education was in a high level. Conversely, general mean for informal Islamic education, cognitive consistency and positive behaviour were in a moderate level. As for correlation analysis it is used to analyze the relationship between all the variables, findings shows there were no significant relationships between the variables involved. Meanwhile t-test is used to analyze the difference on students' sex, the findings shows there is a significant difference between cognitive consistency on students' sex. The significant level for correlation analysis and t-test is 0.05.

KANDUNGAN

BAB	PERKARA	MUKA SURAT
	PENGESAHAN STATUS TESIS	
	PENGESAHAN PENYELIA	
	HALAMAN JUDUL	
	HALAMAN PENGAKUAN	ii
	DEDIKASI	iii
	PENGHARGAAN	iv
	ABSTRAK	v
	ABSTRACT	vi
	KANDUNGAN	vii
	SENARAI JADUAL	xiii
	SENARAH RAJAH	xv
	SENARAI SINGKATAN	xvi
	SENARAI LAMPIRAN	xvii
 BAB I	 PENDAHULUAN	
1.0	Pengenalan	1
1.1	Latar Belakang Masalah	3
1.2	Pernyataan Masalah	7
1.3	Objektif Kajian	8
1.4	Persoalan Kajian	9
1.5	Hipotesis Kajian	10
1.6	Rasional Kajian	11
1.7	Kepentingan Kajian	12
1.8	Batasan Kajian	15
	1.8.1 Skop dan Lokasi Kajian	15

1.9	Definisi Istilah	16
1.9.1	Pendidikan Agama	16
1.9.2	Sekolah Agama Kerajaan Negeri	18
1.9.3	Darjah Khas	18
1.9.4	Pendidikan Agama Secara Formal	19
1.9.5	Pendidikan Agama Secara Informal	19
1.9.6	Keseimbangan Kognitif	20
1.9.7	Tingkah Laku Positif	22
1.9.8	Jantina	23

BAB II KAJIAN LITERATUR

2.0	Pengenalan	24
2.1	Pendidikan Agama	25
2.1.1	Matlamat Pendidikan Agama	25
2.1.2	Peranan Pendidikan Secara Formal	26
2.1.3	Peranan Pendidikan Secara Informal	28
2.2	Teori Pembentukan Tingkah Laku	30
2.2.1	Pembelajaran Sosial, Bandura	30
2.2.2	Humanistik, Rogers dan Maslow	31
2.2.3	Teori Trait	33
2.2.4	Psikoanalitik, Freud	33
2.2.5	Tingkah Laku (Behaviourism), Skinner	35
2.2.6	Pendekatan Perkembangan Sosial, Erikson	35
2.3	Teori Ketekalan Kognitif	37
2.3.1	Teori Keseimbangan Heider dan Newcomb	37
2.3.2	Teori Percanggahan Festiger	38
2.3.3	Teori Kesaksamaan Adams	39
2.3.4	Teori Kekongruenan Osgood dan Tannenbaum	39

2.4	Model Kajian	42
	2.4.1 Kerangka Teori	42
	2.4.2 Kerangka Konseptual Kajian	45
2.5	Kajian-kajian Lepas	47
	2.5.1 Kajian Pendidikan Agama Secara Formal	47
	2.5.2 Kajian Pendidikan Agama Secara Informal	49
	2.5.3 Keselarian Pendidikan Agama Secara Formal dan Secara informal	51
	2.5.4 Keseimbangan Kognitif	55
	2.5.5 Kajian Tingkah Laku Positif	55
	2.5.6 Kajian Perbezaan Jantina	57
	2.5.7 Kesimpulan	58
2.6	Penutup	58

BAB III METODOLOGI KAJIAN

3.0	Pengenalan	60
3.1	Rekabentuk Kajian	60
3.2	Tempat Kajian	61
3.3	Subjek Kajian	62
	3.3.1 Populasi	62
	3.3.2 Sampel	62
3.4	Instrumen Kajian	64
	3.4.1 Soal Selidik Bahagian A	66
	3.4.2 Soal Selidik Bahagian B	66
	3.4.3 Soal Selidik Bahagian C	66
	3.4.4 Soal Selidik Bahagian D	67
	3.4.5 Soal Selidik Bahagian E	68

3.5	Analisis Data	68
3.6	Kajian Rintis	71

BAB IV DAPATAN KAJIAN

4.0	Pengenalan	73
4.1	Huraian Latar Belakang Pelajar	74
4.1.1	Jantina	74
4.1.2	Umur	75
4.1.3	Keputusan Peperiksaan Sekolah Agama Darjah Enam	76
4.1.4	Taraf Pendidikan Ibu Bapa	77
4.2	Analisis Soal Selidik	78
4.2.1	Persoalan 1: Apakah Terdapat Pendidikan Agama Secara Formal di Kalangan Pelajar	78
4.2.1.1	Taburan Tahap Pendidikan Agama Secara Formal	82
4.2.2	Persoalan Kajian 2: Apakah Terdapat Pendidikan Agama Secara Informal Di Kalangan Pelajar?	83
4.2.2.1	Taburan Tahap Pendidikan Agama Secara Informal	87
4.2.3	Persoalan Kajian 3: Apakah Terdapat Keseimbangan Kognitif Di Kalangan Pelajar?	88
4.2.3.1	Taburan Tahap Keseimbangan Kognitif	92
4.2.4	Persoalan Kajian 4: Apakah Terdapat Tingkah Laku Positif Di Kalangan Pelajar?	93
4.2.4.1	Taburan Tahap Tingkah Laku Positif	97
4.3	Pengujian Hipotesis	98
4.3.1	Hipotesis 1: Tidak terdapat perhubungan yang signifikan antara pendidikan agama secara formal dengan keseimbangan kognitif.	98

4.3.2	Hipotesis 2: Tidak terdapat perhubungan yang signifikan antara pendidikan agama secara informal dengan keseimbangan kognitif.	99
4.3.3	Hipotesis 3: Tidak terdapat perhubungan yang signifikan antara keseimbangan kognitif dengan tingkah laku positif	100
4.3.4	Hipotesis 4: Tidak terdapat perbezaan yang signifikan pada keseimbangan kognitif berdasarkan jantina pelajar	101

BAB V PERBINCANGAN, RUMUSAN DAN CADANGAN

5.0	Pengenalan	102
5.1	Perbincangan Hasil Kajian	103
5.1.1	Perbincangan Latar Belakang Responden	104
5.1.2	Perbincangan Hasil Kajian Pendidikan Agama Secara Formal Responden	105
5.1.3	Perbincangan Hasil Kajian Pendidikan Agama Secara Informal Responden	106
5.1.4	Perbincangan Hasil Kajian Keseimbangan Kognitif Responden	108
5.1.5	Perbincangan Hasil Kajian Tingkah Laku Positif Responden	109
5.1.6	Perbincangan Perhubungan Antara Pendidikan Agama Secara Formal Dengan Keseimbangan Kognitif Responden	110
5.1.7	Perbincangan Perhubungan Antara Pendidikan Agama Secara Informal Dengan Keseimbangan Kognitif Responden	111

5.1.8	Perbincangan Perhubungan Antara Keseimbangan Kognitif Dengan Tingkah Laku Positif Responden	112
5.1.9	Perbincangan Perbezaan Antara Keseimbangan Kognitif Berdasarkan Jantina Responden	113
5.2	Rumusan	114
5.3	Cadangan	115
5.4	Cadangan Bagi Kajian Akan Datang	117
 RUJUKAN		 119
 LAMPIRAN		 125

SENARAI JADUAL

NO. JADUAL	TAJUK	MUKA SURAT
3.1	Jadual Pemarkatan Bagi Skala Likert Mengikut Pernyataan Positif dan Negatif	65
3.2	Taburan Item Soal Selidik Bahagian B	66
3.3	Taburan Item Soal Selidik Bahagian C	67
3.4	Taburan Item Soal Selidik Bahagian D	67
3.5	Taburan Item Soal Selidik Bahagian E	68
3.6	Jadual Spesifikasi Kekuatan Korelasi	69
3.7	Jadual Ringkasan Pengujian Statistik Objektif Kajian	70
3.8	Keputusan Analisis Nilai Kebolehpercayaan	71
4.1.1	Taburan Responden Mengikut Jantina	74
4.1.2	Taburan Responden Mengikut Umur	75
4.1.3	Taburan Responden Mengikut Keputusan Peperiksaan Sekolah Agama Darjah Enam	76
4.1.4	Taburan Taraf Pendidikan Ibu Bapa Responden	77
4.2.1	Taburan Responden Mengikut Peratusan, Min dan Sisihan Piawai Bagi Pendidikan Agama Secara Formal	80
4.2.1.1	Tahap Pendidikan Agama Secara Formal	82
4.2.2	Taburan Responden Mengikut Peratusan, Min dan Sisihan Piawai Bagi Pendidikan Agama Secara Informal	85
4.2.2.1	Tahap Pendidikan Agama Secara Informal	87
4.2.3	Taburan Responden Mengikut Peratusan, Min dan Sisihan Piawai Bagi Keseimbangan Kognitif	90
4.2.3.1	Tahap Keseimbangan Kognitif	92
4.2.4	Taburan Responden Mengikut Peratusan, Min dan Sisihan Piawai Bagi Tingkah Laku Positif	95
4.2.4.1	Tahap Tingkah Laku Positif	97

4.3.1	Korelasi Pendidikan Agama Secara Formal Dengan Keseimbangan Kognitif	98
4.3.2	Korelasi Pendidikan Agama Secara Informal Dengan Keseimbangan Kognitif	99
4.3.3	Korelasi Keseimbangan Kognitif Dengan Tingkah Laku Positif	100
4.3.4	Analisis Perbezaan Pada Keseimbangan Kognitif Antara Pelajar Lelaki dan Perempuan	101

SENARAI RAJAH

NO. RAJAH	TAJUK	MUKA SURAT
2.4	Kerangka Teori Berdasarkan Teori Kekongruenan Osgood & Tannenbaum	44
2.5	Kerangka Konseptual Kajian	46

SENARAI SINGKATAN

PAFA	-	Perkara Asas Fardhu ‘Ain
JQAF	-	Jawi, al-Quran, Bahasa Arab dan Fardhu ‘Ain
PIBG	-	Persatuan Ibu Bapa dan Guru
JAJ	-	Jabatan Agama Johor
KPM	-	Kementerian Pelajaran Malaysia

SENARAI LAMPIRAN

LAMPIRAN	TAJUK	MUKA SURAT
A	Borang Soal Selidik	125
B	Surat Memohon Kebenaran Daripada Bahagian Pendidikan, JAJ	131
C	Surat Pengesahan Status Pelajar	132
D	Surat Kebenaran Daripada Bahagian Pendidikan, JAJ	133
E	Surat-surat Makluman Kepada Sekolah-sekolah Agama Terlibat	134
F	Surat Kebenaran KPM	138

BAB I

PENDAHULUAN

1.0 Pengenalan

Pendidikan agama adalah program pembangunan mental yang masih dipertahan dan dipertingkatkan sebagai langkah mendidik generasi akan datang. Pendidikan agama adalah khazanah yang dilaksanakan sejak dahulu lagi dan terus mendapat sambutan daripada masyarakat sendiri untuk menghantar anak-anak bagi mendapat pendidikan secara formal.

Pendidikan Agama di negeri Johor merupakan satu 'trend' sebagai pelengkap di samping program pendidikan akademik. Kesedaran mengenai kepentingan pendidikan agama khususnya di era penuh mencabar ini menyebabkan ramai ibu bapa kini berlumba-lumba untuk menghantar anak-anak mereka ke sekolah agama (Mohd Fadzli, 2003).

Peningkatan jumlah pelajar di sekolah agama sudah membuktikan kesedaran ibu bapa terhadap kepentingan pendidikan yang seimbang iaitu agama dan akademik (Berita Harian, 2003).

Peranan agama sangat mendorong pembangunan mental kerana ianya memberi pedoman dan petunjuk yang diperlukan oleh manusia sebagai syarat-syarat yang perlu dipenuhi dalam membentuk mental yang sihat (Zakiah, 1975). Tujuan pendidikan sepatutnya adalah untuk mengawal personaliti seseorang individu supaya ianya tenang dan seimbang (Abd-Allah Nasih, 2001).

Pendidikan Agama menjadi pilihan ibu bapa sebagai salah satu penyelesaian yang dijangkakan boleh mengawal tingkah laku anak-anak. Dikatakan, biasanya pelajar sekolah agama mempunyai disiplin yang lebih baik di samping bebas daripada sikap nakal yang tidak terkawal (Mohd Fadzli, 2003).

Justeru, penyelidik berpandangan bahawa hubungan antara pemberian pendidikan agama kepada pelajar perlu dilanjutkan mengenai kesannya terhadap keseimbangan kognitif mereka. Matlamat bagi membentuk atau mengawal tingkah laku positif anak-anak dijangkakan dapat dipenuhi melalui realisasi pengetahuan ibadah dan akhlak beserta dengan pengetahuan dan sikap yang seimbang. Hubungan ini perlu dibuktikan secara saintifik. Penyelidik ingin melihat sama ada hubungan tersebut memenuhi objektif anak-anak dihantar mengikuti pendidikan agama yang dilaksanakan.

Menurut Islam, tujuan akhir pendidikan ialah membentuk insan yang bersih kognitifnya, bersih personalitinya, bersih corak hidupnya, emosi, suci budi pekerti dan murni pergaulan sosial daripada sebarang unsur yang lain daripada landasan Ilahi yang terkandung dalam al-Quran dan Hadis (Nik Azis, 1988).

Kajian ini mengkaji tentang adakah pendidikan agama diberikan kepada anak-anak secara menyeluruh melalui pendidikan secara formal dan informal. Seterusnya mengkaji apakah pendidikan secara formal yang ditekankan kepada anak-anak turut

mendapat keselarian daripada institusi keluarga sebagai pendidikan secara informal.

Penyelidik ingin melihat hubungannya dengan keseimbangan kognitif pelajar sama ada hasil pendidikan tersebut berkaitan dalam membentuk tingkah laku positif selaras dengan nilai-nilai pendidikan yang diberikan.

Kajian ini ingin membuktikan bahawa pendidikan di sekolah dan di rumah menyebabkan berlakunya keseimbangan kognitif antara pengetahuan dengan sikap yang dapat membentuk tingkah laku positif.

1.1 Latar Belakang Masalah

Dewasa ini, pelbagai kes juvana berlaku di kalangan pelajar-pelajar sekolah. Kes buli, gangsterisme, vandalisme dan pelbagai tingkah laku delinkuen serta devian sering menjadi umpama rencah rutin dalam iklim pendidikan.

Masalah sosial yang berlaku di kalangan remaja kian meruncing. Pelbagai masalah lagi akan menghimpit remaja jika ia tidak cuba diatasi dengan baik. Seterusnya usaha kerajaan bagi memperkasa agenda negara akan menemui jalan sukar. Pihak kerajaan sedar peranan keluarga dalam pembentukan individu yang sihat adalah sangat penting. Keluarga sebagai sebuah unit sosial sangat berpengaruh dalam perkembangan hayat individu. Ahli-ahli psikologi tanpa mengira pendekatan teori yang digunakan ramai bersetuju bahawa keluarga sangat penting dalam pembentukan psikologi, emosi, mental dan kognitif individu (Sapora, 2007).

Kes-kes yang berlaku tidak mengenal sama ada ia adalah di kalangan pelajar-pelajar sekolah beraliran akademik, rendah, menengah dan pengajian tinggi, bahkan turut melibatkan pelajar-pelajar yang menerima pendidikan agama.

Kita sangkakan pelajar yang menerima pendidikan agama adalah bebas sepenuhnya daripada tingkah laku melanggar nilai moraliti, rupanya masih ada yang terlibat. Ini menimbulkan persoalan untuk kita terus mendapatkan penjelasan.

Pengaruh budaya barat yang kini telah mempengaruhi iklim budaya di negara kita semakin menggalakkan lagi perkara-perkara yang tidak diingini berlaku di kalangan generasi muda Islam. Kesan daripada pengaruh budaya barat, generasi kini semakin menurun potensi amalan ibadahnya. Untuk melihat perbezaan antara generasi dalam amalan agama dan sikap mereka terhadap amalan agama dan kesan Pembaratan, generasi ibu bapa didapati lebih 'praktikal' dalam amalan ibadah mereka berbanding generasi muda (Muhammad Anwar, 1989).

Pada bulan Mac 2004, negara kita dikejutkan dengan berita seorang pelajar sekolah agama yang ditemui mati di dalam tandas akibat dibelasah oleh sekumpulan pelajar senior. Terbaru, seorang lagi mangsa dikhuatiri mengalami kemungkinan lumpuh akibat dibelasah, dihentak ke almari dan dipijak belakang dengan but Kadet Polis oleh sekumpulan pelajar lama (Muhammad Hisyam, 2005). Baru-baru ini pada 11 Mac 2007, seorang pelajar salah sebuah sekolah menengah agama di negara ini melecur teruk pada keseluruhan muka serta sebahagian lengan kanannya selepas dipercayai disimbah asid ketika sedang tidur di asrama sekolah berkenaan (Sulaiman Salleh, 2007).

Pendidikan awal agama secara formal di sekolah dan informal di rumah dikatakan dapat memberi kesan mendalam terhadap pembentukan personaliti seseorang. Kata pepatah mengatakan bahawa 'Melentur buluh biarlah daripada rebungnya.' Selaras dengan pernyataan tersebut, negeri Johor memiliki sistem pendidikan agama yang teratur bermula daripada peringkat pra-sekolah hinggalah ke peringkat pengajian tinggi.

Dalam pendidikan, kejayaan sesebuah pelaksanaan kurikulum dan proses pembentukan jasmani, emosi, rohani serta intelek seseorang individu adalah hasil daripada gabungan pendidikan secara formal dan informal. Dalam sosiologi pendidikan, ibu bapa dan masyarakat mempunyai peranan tersendiri dalam memastikan keberkesanan

sekolah. Ibu bapa dan juga masyarakat mesti mengambil tahu tentang kedudukan anak-anaknya di sekolah sama ada mereka berjaya, mundur atau terlibat dengan perkara-perkara yang tidak diingini (Mohd Salleh, 1998).

Keluarga ialah asas segala pendidikan yang kukuh bagi generasi muda, dan Islam mengambil berat terhadap ibu bapa yang bertindak sebagai pemberi dan pemerintah keluarga. Islam memperingatkan supaya mengambil berat tentang pendidikan dan pembelajaran diri (Basheer, 1989)

Guru juga diberikan tanggungjawab selanjutnya iaitu pembentuk akhlak dan pembimbing pelajar di bawah jagaannya. Seorang guru Islam tidak boleh memisahkan diri daripada masalah sosial yang dihadapi oleh masyarakatnya. Dia tidak boleh bersikap pasif atau tidak kisah terhadap masalah tersebut. Kejayaannya ditentukan oleh kedua-dua bahan yang disampaikan beserta pelajaran rohani (Basheer, 1989).

Justeru, pendidikan agama memerlukan keselarian antara pendidikan di sekolah dan di rumah supaya peneguhan terhadap isi kandungan pendidikan Islam itu berkesan dengan penerapan serta sokongan yang saling bergabung.

Memandangkan golongan ibu bapa dan masyarakat mengharapkan kawalan tingkah laku di kalangan generasi pelapis akan datang, penyelidik berpendapat bahawa perlunya diberi kejelasan tentang hubungan antara pendidikan agama dengan tingkah laku positif.

Para remaja masih terus menerus terlibat dengan salah laku seperti buli, gangsterisme, vandalisme, merokok, pergaulan bebas antara jantina, melanggar etika berpakaian sopan, melanggar kewajipan agama dan sebagainya. Meskipun remaja berkenaan juga tergolong daripada mereka yang diberikan pendidikan agama secara formal di sekolah-sekolah agama, namun fenomena negatif ini masih juga berlaku.

Kita percaya bahawa pendidikan agama memberi kesan terhadap pembentukan sahsiah serta menentukan mutu kehidupan yang baik. Ia juga berkait rapat dengan aspek pembentukan moral pelajar dan masyarakat. Tetapi salah laku masih berlaku di kalangan pelajar yang menerima pendidikan agama. Mengapakah fenomena ini berlaku? Ia tidak semestinya berpunca daripada kepincangan pengisian pendidikan agama itu sendiri. Tetapi apakah fenomena ini berlaku kerana terdapat kaitan antara elemen-elemen pendidikan agama secara formal, secara informal dan aspek keseimbangan kognitif pelajar itu sendiri?

Bagaimanapun, fenomena-fenomena sosial tersebut perlu dilihat semula bagi mendapatkan penjelasan yang kukuh. Apakah pendidikan agama mempunyai hubungan dengan aspek keseimbangan kognitif anak-anak dan ia memerlukan aspek sokongan seperti pendidikan secara informal dalam iklim keluarga. Sejauh manakah gabung jalin aspek pendidikan tersebut memberi pengukuhan dalam bentuk keseimbangan kognitif dan tingkah laku anak-anak?

Dalam merealisasikan pencapaian kejayaan ke arah Rancangan Malaysia ke 9, salah satu daripada Misi Nasional adalah untuk melahirkan modal insan kelas pertama melalui peningkatan terhadap keupayaan dan penguasaan ilmu pengetahuan; pengukuhan keupayaan sains, R&D dan inovasi; dan pembentukan masyarakat berbudaya serta memiliki kekuatan moral.

Asas ini diharapkan akan dapat membentuk modal insan yang cemerlang dengan acuan pembentukan masyarakat kita sendiri. Pelan pembangunan negara adalah berdasarkan jangka masa 25 tahun iaitu sepanjang jangka masa membentuk satu kitaran generasi. Bagi tujuan memenuhi matlamat pembangunan tersebut, generasi kita yang menduduki peringkat awal remaja haruslah memiliki personaliti dan peribadi yang sihat.

1.2 Pernyataan Masalah

Golongan ibu bapa memberi harapan agar pendidikan agama di sekolah mampu memberi pengisian kepada anak-anak. Harapan ini berkemungkinan besar berkait rapat dengan penyertaan ibu bapa sendiri untuk turut serta memberikan pendidikan agama secara informal dalam keluarga. Ia adalah berkaitan isu kebanyakan ibu bapa yang hanya sekadar menyerahkan kepada institusi pendidikan semata-mata untuk membentuk sahsiah anak-anak mereka.

Permasalahan yang timbul berkaitan kajian ini adalah, pendidikan agama secara formal sahaja tidak boleh dianggap sebagai satu corak sosialisasi menyeluruh yang membentuk tingkah laku positif di kalangan pelajar. Pembentukan tingkah laku ini perlu diselarikan dengan pendidikan agama secara informal supaya ia lebih membantu dan berkesan. Justeru, penyelidik cuba membuktikan bahawa keseimbangan kognitif dalam pembentukan tingkah laku positif mempunyai kaitan dengan elemen pendidikan agama secara formal di sekolah dan secara informal di rumah. Penyelidik juga ingin melihat sama ada terdapat perbezaan pada keseimbangan kognitif berdasarkan perbezaan jantina.

Dalam kajian ini, pengkaji tegasnya ingin melihat perhubungan yang signifikan antara pendidikan agama secara formal dan informal dengan keseimbangan kognitif, serta perkaitannya dengan tingkah laku positif; dalam proses melahirkan generasi muslim, mukmin, yang terpelajar, terdidik, intelektual dan bertakwa yang mempunyai kesedaran diri sebagai hamba Allah dan sebagai khalifah di bumi Allah melalui proses pendidikan rohani, emosi, intelek, jasmani dan amali yang bersepadu dan seimbang sehingga tercapai hasanah di dunia dan di akhirat.

1.3 Objektif Kajian

Kajian ini dijalankan berasaskan kepada beberapa objektif yang dikenal pasti. Objektif tersebut adalah seperti berikut:

- 1.3.1 Mengetahui sama ada terdapat pendidikan agama secara formal di kalangan pelajar
- 1.3.2 Mengetahui sama ada terdapat pendidikan agama secara informal di kalangan pelajar
- 1.3.3 Mengetahui sama ada terdapat keseimbangan kognitif di kalangan pelajar
- 1.3.4 Mengetahui sama ada terdapat tingkah laku positif di kalangan pelajar
- 1.3.5 Untuk mengetahui sama ada terdapat perhubungan yang signifikan antara pendidikan agama secara formal dengan keseimbangan kognitif
- 1.3.6 Untuk mengetahui sama ada terdapat perhubungan yang signifikan antara pendidikan agama secara informal dengan keseimbangan kognitif
- 1.3.7 Untuk mengetahui sama ada terdapat perhubungan yang signifikan antara keseimbangan kognitif dengan tingkah laku positif
- 1.3.8 Untuk mengetahui sama ada terdapat perbezaan yang signifikan pada keseimbangan kognitif berdasarkan jantina pelajar

1.4 Persoalan Kajian

Beberapa persoalan kajian telah dibentuk bagi mencapai objektif kajian. Persoalan yang dikenal pasti untuk dianalisis adalah seperti berikut:

- 1.4.1 Apakah terdapat pendidikan agama secara formal di kalangan pelajar?
- 1.4.2 Apakah terdapat pendidikan agama secara informal di kalangan pelajar?
- 1.4.3 Apakah terdapat keseimbangan kognitif di kalangan pelajar?
- 1.4.4 Apakah terdapat tingkah laku positif di kalangan pelajar?
- 1.4.5 Adakah terdapat perhubungan yang signifikan antara pendidikan agama secara formal dengan keseimbangan kognitif?
- 1.4.6 Adakah terdapat perhubungan yang signifikan antara pendidikan agama secara informal dengan keseimbangan kognitif?
- 1.4.7 Adakah terdapat perhubungan yang signifikan antara keseimbangan kognitif dengan tingkah laku positif?
- 1.4.8 Adakah terdapat perbezaan yang signifikan pada keseimbangan kognitif berdasarkan jantina pelajar?

1.5 Hipotesis Kajian

Terdapat empat hipotesis kajian yang telah dibentuk bagi menguji dan meramal pembolehubah-pembolehubah yang terdapat dalam kajian ini. Ianya adalah seperti berikut:

- 1.5.1 Tidak terdapat perhubungan yang signifikan antara pendidikan agama secara formal dengan keseimbangan kognitif
- 1.5.2 Tidak terdapat perhubungan yang signifikan antara pendidikan agama secara informal dengan keseimbangan kognitif
- 1.5.3 Tidak terdapat perhubungan yang signifikan antara keseimbangan kognitif dengan tingkah laku positif
- 1.5.4 Tidak terdapat perbezaan yang signifikan pada keseimbangan kognitif berdasarkan jantina pelajar

1.6 Rasional Kajian

Matlamat pendidikan agama Islam adalah bagi melahirkan generasi muslim, mukmin yang terpelajar, terdidik, intelektual dan bertaqwa yang mempunyai kesedaran diri sebagai hamba Allah dan sebagai khalifah di bumi Allah melalui proses pendidikan rohani, emosi, intelek, jasmani dan amali yang bersepadu dan seimbang sehingga tercapai hasanah di dunia dan di akhirat (Bahagian Pendidikan, Jabatan Agama Johor, 2005).

Justeru, dalam negara kita yang memegang agama Islam sebagai agama rasmi, pendidikan agama setakat ini masih dipegang sebagai aspek pendidikan yang berpotensi mendidik generasi akan datang. Di kalangan ibu bapa, anak-anak orang Islam masih difikirkan perlu untuk dihantar mengikuti pendidikan agama secara formal di sekolah-sekolah agama.

Namun, pendidikan agama secara informal perlu juga menyusul supaya keselarian aspek pendidikan formal dan informal tersebut dapat memberi impak pendidikan agama secara berkesan kepada anak-anak.

Dewasa ini, golongan ibu bapa Islam merasa bertanggungjawab memberikan pendidikan agama kepada anak-anak. Tetapi dunia materialistik kini menjadikan ibu bapa lebih bersikap 'lepas tangan' setelah memberikan pendidikan agama secara formal di sekolah agama, sedangkan pendidikan secara informal di rumah kurang diberikan perhatian.

Oleh itu, rasional kajian ini bukanlah sekadar untuk melihat perhubungan antara pendidikan agama dengan keseimbangan kognitif, serta hubungannya dengan tingkah laku positif di kalangan pelajar sahaja. Tetapi ia juga menarik perhatian ibu bapa bahawa pendidikan agama mempunyai kepentingan terhadap keseimbangan kognitif dan tingkah laku positif pelajar. Keberkesanannya boleh dipermantapkan lagi dengan jalinan bersama pendidikan agama secara formal dan pendidikan agama secara informal.

1.7 Kepentingan Kajian

Kajian ini banyak memberi manfaat kepada penyelidik, ibu bapa, guru-guru, pegawai pendidikan, Bahagian Pendidikan Jabatan Agama Johor dan juga kepada Kementerian Pendidikan serta Kementerian Pembangunan Wanita dan Keluarga Malaysia; ke arah kepentingan memantapkan lagi kurikulum pendidikan agama dan fungsi institusi keluarga. Pemantapan ini akan memberi implikasi yang besar dalam membentuk generasi muda serta membantu merealisasikan agenda pembangunan modal Insan.

Dengan jalinan keselarasan antara pendidikan agama secara formal dan informal, diharapkan elemen asas pendidikan agama ini akan berjaya sebagai agen pembentuk tingkah laku positif remaja. Oleh itu, kajian ini berguna khususnya kepada:

1.7.1 Bahagian Pendidikan, Jabatan Agama Johor

Kajian ini dapat dimanfaatkan oleh Bahagian Pendidikan, Jabatan Agama Johor bagi membuktikan kepada masyarakat bahawa dasar pendidikan agama di Johor adalah berkesan dalam membentuk keseimbangan kognitif serta tingkah laku pelajar. Begitu juga bahawa pendidikan agama secara formal di sekolah memerlukan keselarasan dengan pendidikan secara informal di rumah. Kejayaan mewujudkan kawalan tingkah laku adalah daripada penyertaan pendidikan agama secara formal dan juga secara informal.

1.7.2 Persatuan Ibu Bapa dan Guru (PIBG)

Bagi pihak ibu bapa dan guru, hasil kajian ini dapat memberi maklumat tentang salah laku pelajar yang wujud di sekolah masing-masing. Maklumat ini akan menjadi panduan kepada mereka yang menyusun strategi dalam menangani masalah salah laku pelajar ataupun membentuk tingkah laku positif di sekolah masing-masing. Maklumat ini

adalah menyokong fungsi proaktif Persatuan Ibu Bapa dan Guru di peringkat sekolah agama dalam kerjasama mereka mendidik generasi.

1.7.3 Ibu bapa pelajar

Kajian ini juga berguna kepada ibu bapa supaya mereka menyedari bahawa kerjasama daripada institusi keluarga juga turut memainkan peranan dalam pendidikan agama. Dalam membentuk tingkah laku positif anak-anak, ibu bapa tidak wajar untuk hanya berpeluk tubuh dengan menyerahkan tanggungjawab memberi pendidikan agama kepada pihak sekolah semata-mata.

1.7.4 Agensi-agensi Pembangunan Wanita dan Keluarga

Kajian ini berguna bagi agensi-agensi Pembangunan Wanita dan Keluarga agar dapat terus menyusun program dan menggunakan pendekatan positif dalam meningkatkan lagi pembentukan institusi keluarga yang baik. Begitu juga dalam menyampaikan informasi berasaskan kajian saintifik berkaitan pendidikan secara informal anak-anak di rumah dan kepentingan mewujudkan suasana keluarga berbudaya agama kepada masyarakat umum. Elemen mikro ini akan dapat memberikan implikasi makro kepada pembentukan masyarakat.

1.7.5 Kementerian Pelajaran Malaysia

Bagi Kementerian Pelajaran, kajian ini bermanfaat untuk cadangan memperkayakan lagi kurikulum pendidikan berasaskan agama Islam di peringkat sekolah. Sebagaimana kini kurikulum Pendidikan Asas Fardhu ‘Ain (PAFA) dan JQAF dilaksanakan di peringkat sekolah-sekolah kebangsaan, maka program ini perlu

diselaraskan dengan program-program ke arah memperkasakan pendidikan secara informal dalam institusi keluarga.

Sebagai kesimpulannya, kajian ini akan menyumbang ke arah perkembangan dan kemantapan dalam bidang keilmuan agama. Dimana kebiasaannya hal ehwal dalam agama banyak dibuktikan melalui medium penyampaian al-Quran, Hadis, Ijma' dan Qias sebagai sumber utamanya. Kajian ini merupakan sokongan dalam bentuk empirikal yang berpotensi memperluaskan lagi kefahaman tentang pengaruh pendidikan Islam kepada semua pihak yang beragama Islam mahupun tidak.

Diharapkan sekolah agama menjadi tempat yang berkesan dalam membentuk keperibadian serta jati diri generasi masa depan. Begitu juga dengan pendidikan di rumah agar ibu bapa sentiasa sedar tentang inisiatif serta keprihatinan untuk turut bertanggungjawab menyediakan pendidikan agama kepada anak.

Maklumat ini juga akan membantu pentadbiran sekolah memberi tumpuan memupuk nilai-nilai keprihatinan di kalangan ibu bapa, supaya mereka dapat melaksanakan struktur pendidikan agama yang perlu kepada pendidikan secara formal dan informal.

Adalah diharapkan sekolah akan menjadi tempat yang berkesan untuk menyampaikan nilai-nilai asas agama dan keluarga menjadi tempat untuk menyambut nilai-nilai tersebut dalam peringkat peneguhan kepada anak-anak. Demikian supaya pendidikan agama ini berjaya mencapai matlamatnya dalam memberikan petunjuk kepada masyarakat. Juga dibuktikan sebagai sebuah modul pendidikan yang memiliki kesahan serta kebolehpercayaan yang tinggi dalam pembentukan tingkah laku manusia.

1.8 Batasan kajian

1.8.1 Skop dan Lokasi Kajian

Penyelidikan ini tertumpu kepada hubungan antara pendidikan agama secara formal dan informal dengan keseimbangan kognitif yang membentuk tingkah laku positif pelajar.

Pendidikan agama yang dikaji adalah pada aspek Ibadah dan Akhlak sahaja. Aspek Ibadah terkecuali daripada jenis-jenis ibadah yang berada di luar kewajipan pelajar mengikut peringkat umur mereka seperti terkecuali daripada kewajipan berzakat dan menunaikan Haji. Aspek Akhlak pula hanya menyentuh nilai-nilai asas Akhlak yang bersesuaian bagi peringkat umur pelajar. Keseimbangan kognitif adalah pada aspek keselarasan antara pengetahuan dengan sikap berkaitan nilai-nilai Ibadah dan Akhlak. Tingkah laku positif pula adalah khusus kepada tingkah laku mengamalkan nilai ibadah dan akhlak yang diperolehi daripada pendidikan agama secara formal dan informal serta yang terbentuk daripada aspek keseimbangan kognitif yang dikaji sahaja.

Kajian ini memberi tumpuan kepada pelajar-pelajar Darjah Khas Sekolah Agama Kerajaan Negeri Johor di daerah Johor Bahru sahaja. Dengan ini, penyelidik memilih empat buah Sekolah Agama Kerajaan Negeri Johor di daerah Johor Bahru untuk kajian ini. Sekolah yang dipilih adalah antara yang terbaik di Johor Bahru sebagai sekolah agama yang sempurna dari segi pentadbiran dan pelajarnya terdiri daripada anak-anak bagi golongan ibu bapa yang bekerja.

Responden yang terlibat dalam kajian ini adalah seramai 400 orang pelajar yang terdiri daripada pelajar Darjah Khas Sekolah Agama di daerah Johor Bahru. Sampel kajian ini dipilih secara rawak.

Selain itu, sampel yang dipilih terdedah kepada kemungkinan memberi maklumat yang palsu kerana tujuan menjaga prestij diri dan keluarga mereka. Begitu juga dalam menciptakan keseimbangan kognitif yang palsu sekiranya mereka sedar tentang aspek ketidakseimbangan kognitif yang dikaji. Persepsi pelajar terhadap pendidikan agama secara informal yang diberikan oleh ibu bapa masih boleh dipertikaikan kerana penilaian pelajar terhadap ibu bapa bergantung kepada pemikiran yang mungkin kurang matang.

Dapatan kajian ini hanya sah untuk sekolah-sekolah agama di daerah Johor Bahru sahaja dan ia tidak boleh diaplikasikan secara menyeluruh di semua sekolah-sekolah agama di seluruh daerah di negeri Johor atau di seluruh negara.

1.9 Definisi Istilah

Penyelidik menggunakan beberapa pemboleh ubah dalam mengenal pasti perhubungannya dengan tingkah laku positif pelajar di sekolah-sekolah agama daerah Johor Bahru. Berikut dijelaskan makna istilah-istilah dalam konteks penggunaannya dalam kajian ini:

1.9.1 Pendidikan Agama

Syed Muhammad Naquib (1979), menyatakan bahawa Pendidikan ialah satu proses menitiskan sesuatu ke dalam diri manusia.

Pendidikan juga adalah proses mendidik, mengajar dan melatih (Webster's Dictionary, 1981; dlm. Mohd Yusuf, 2004).

Mengikut teori sains kognitif, pendidikan adalah pengalaman memberi dan menerima ilmu (Mohd Najib, 2003).

Secara keseluruhannya, semua takrifan menuju kepada satu hala ataupun matlamat iaitu membina manusia dan menyediakan individu untuk mengambil bahagian dalam masyarakat serta mengekalkan budaya kumpulan (Mohd Salleh, 1998).

Pendidikan Agama di Malaysia adalah merujuk kepada Pendidikan Islam, bersempena dengan agama Islam sebagai agama rasmi Malaysia.

Pendidikan Islam pula adalah aktiviti atau kegiatan yang bertujuan membentuk individu menjadi seorang yang mempunyai personaliti baik dan bernilai tinggi menurut kaca mata Islam (Burlian, 1989; dlm. Mohd Yusuf, 2004).

Menurut pemikir tanahair, Abdul Halim (1993), beliau menyatakan bahawa Pendidikan Islam ialah proses mendidik dan melatih akal, jasmani, rohani dan emosi manusia berasaskan sumber wahyu, al-Quran dan Sunnah, pengalaman Salaf as-Soleh serta ilmunan muktabar untuk melahirkan insan soleh yang mampu memikul tanggungjawab khalifah yang dipertanggungjawabkan oleh Allah swt ke atas manusia supaya mengimarahkan alam ini untuk kebahagiaan hidupnya di dunia dan di akhirat.

Menurut Husain (1979) Pendidikan Islam dijelaskan dalam petikan ungkapannya sebagaimana berikut:

“Islamic Education is an education which trains the sensibility of pupils in such manner that in their attitude to life, their actions, decisions and approach to all kinds of knowledge, they are governed by the spiritual and deeply felt ethical values of Islam.”

Dalam Jawatankuasa Pendidikan dan Masyarakat, Persidangan Dunia Pendidikan Pertama Tentang Pendidikan Islam (1977), menganggap pendidikan Islam sebagai proses sepanjang umur untuk menyediakan seseorang individu menyusun kehidupannya menurut Islam dan menyumbangkan tenaga sepenuhnya dalam pembinaan dan pembangunan masyarakat sebagai melaksanakan tugas ibadat ini.

1.9.2 Sekolah Agama Kerajaan Negeri

Negeri Johor mempunyai sistem pendidikan agama yang berkesinambungan. Iaitu merangkumi Tadika Agama Johor (TAJ), Sekolah Agama Kerajaan Negeri, Sekolah Rendah Agama Bersepadu, Sekolah Menengah Agama, dan Institut Pengajian Tinggi Islam dan Bahasa Arab (MARSAH).

Sistem pendidikan yang terlibat dalam kajian ini adalah Sekolah Agama Kerajaan Negeri. Menurut Bahagian Pendidikan, Jabatan Agama Johor, Sekolah Agama Kerajaan Negeri merujuk kepada sekolah rendah agama yang melibatkan murid-murid sekolah kebangsaan mengikutinya secara tambahan sama ada pada sesi petang ataupun pagi, mengikut keselarasan sesi persekolahan kebangsaan biasa. Sebelum tahun 1965 ia dipanggil sebagai Sekolah Agama Petang.

Murid-murid sekolah agama ini terdiri daripada peringkat darjah satu hingga darjah enam yang dimulakan sejak umur tujuh tahun. Pelajar yang sudah melepasi peringkat Darjah Enam boleh melanjutkan persekolahannya ke peringkat Darjah Khas. Mereka yang melepasi peringkat sekolah ini akan diberikan Sijil Darjah Enam Agama dengan pencapaian tertinggi 9 A1.

1.9.3 Darjah Khas

Darjah Khas adalah kelas lanjutan bagi Sekolah Agama Kerajaan Negeri Johor. Ia hanya diduduki oleh pelajar-pelajar yang telah Lulus di peringkat Darjah Enam sekolah agama. Sesi persekolahan adalah singkat dengan hanya mengikuti sesi pembelajaran seminggu sekali pada setiap hari Sabtu selama lima jam. Peringkat ini kebanyakannya melibatkan pelajar-pelajar Tingkatan Satu sekolah menengah kebangsaan atau berumur 13 tahun, kecuali terdapat pelajar yang pernah Gagal dan terkandas di peringkat kelas sebelumnya. Pelajar yang melepasi Darjah Khas ini akan diberikan Sijil Darjah Khas Agama sama ada dengan gred Pangkat Satu ataupun Pangkat Dua.

Kajian ini memilih pelajar Darjah Khas sebagai responden kerana ia adalah peringkat akhir serta lanjutan bagi Sekolah Agama Kerajaan Negeri. Pelajar Darjah Khas ini dianggap telah mengikuti pendidikan secara formal dengan sempurna serta mempunyai tahap kematangan tertinggi bagi peringkat Sekolah Agama berkenaan.

1.9.4 Pendidikan Agama Secara Formal

Menurut Jawatankuasa Pendidikan dan Masyarakat, Persidangan Dunia Pendidikan Pertama Tentang Pendidikan Islam (1977), pendidikan secara formal adalah merangkumi pendidikan di sekolah dan maktab pada pelbagai peringkat dan jenis.

Pendidikan Secara Formal merangkumi pendidikan yang diberikan di sekolah-sekolah biasa hingga ke universiti ('International Standard Classification of Education (ISCED)', 1970 dalam Rosa, 2001)

Disimpulkan bahawa pendidikan secara formal adalah sebagaimana petikan berikut:

“Pendidikan secara formal adalah proses melatih dan membangunkan individu dalam bidang pengetahuan, kemahiran, minda dan perwatakan tingkah laku melalui program pendidikan yang berstruktur serta diiktiraf.” (SIL International, 1999)

Dengan ini, pendidikan agama secara formal adalah sebagaimana kenyataan di atas, tetapi ianya lebih khusus kepada bidang pengajaran dan pembelajaran agama Islam sahaja.

1.9.5 Pendidikan Agama Secara Informal

'International Standard Classification of Education (ISCED)', (1970) dalam Rosa (2001) membezakan antara tiga jenis pendidikan iaitu Pendidikan Secara formal, Tidak

Formal (Non-Formal) dan Informal. Pendidikan Secara Informal merangkumi pendidikan yang disampaikan dalam institusi keluarga termasuk pembelajaran sosial secara langsung.

Dengan ini, pendidikan agama secara informal adalah sebagaimana kenyataan di atas, tetapi ianya lebih khusus kepada bidang pengajaran dan pembelajaran agama Islam sahaja.

Istilah yang digunakan dalam kajian ini adalah Pendidikan Secara Formal dan Pendidikan Secara Informal yang merangkumi bidang pendidikan secara formal di sekolah agama dan pendidikan secara informal dalam institusi keluarga.

1.9.6 Keseimbangan Kognitif

Kognitif merujuk kepada corak pemprosesan informasi, penggunaan pengetahuan dan perubahan terhadap pemilihan dalam pemikiran manusia. Proses kognitif boleh wujud dalam bentuk asal ataupun dengan penambahan; sedar ataupun tidak sedar. Terma kognisi ini juga digunakan secara meluas mengenai makna bagi tindakan berasaskan pengetahuan; juga turut diinterpretasikan dalam penilaian sosial dan budaya bagi menjelaskan perkembangan pengetahuan biasa dan konsep yang akan menjadi anggapan dan tindakan (Wikipedia, 2007)

Keseimbangan merujuk kepada maksud ketekalan atau kekonsistenan (consistency) dalam aspek teori ketekalan kognitif. Isu utama dalam teori kognitif adalah berkaitan aspek kognisi seseorang individu yang berpotensi untuk berlawanan (cognitive disonnance) atau berkonflik antara sesuatu aspek kognitif dengan aspek kognitif yang lain. Keadaan tersebut akan menjadikan individu berkenaan termotivasi atau terdorong untuk mengurangkan konflik tersebut (Arkes & Garske, 1982). Teori ketekalan adalah teori homeostatik yang menekankan naluri manusia yang sentiasa mahu kembali kepada keadaan di mana pemikiran dan kelakuannya konsisten (Azizi, 2005).

Keseimbangan Kognitif yang dimaksudkan dalam kajian ini adalah aspek ‘Cognitive Congruity Theory’ yang diperkenalkan oleh Osgood dan Tannenbaum (1955). Ia digunakan bagi mengurus perubahan pendirian yang disebabkan oleh komunikasi.

Teori ini menggambarkan tentang keadaan sekiranya terdapat dua orang yang saling bercanggah, satu set informasi, ataupun suatu konsep yang perlu kepada penilaian seseorang pemerhati. Keseimbangan Kognitif dinilai melalui keseimbangan aspek keserasian kognitif. Sekiranya dua set informasi yang dinilai adalah kongruen (serasi) maka tiada masalah yang akan timbul dan pemerhati juga tidak mengalami sebarang tekanan.

Osgood dan Tannenbaum memperkenalkan Skala Pembezaan Semantik yang mempunyai tujuh skala. Skala tersebut memberi nilai kepada darjah kesukaan ataupun persetujuan daripada darjah paling buruk (-3) kepada darjah paling baik (+3).

Sebagai contoh, sikap seorang pelajar yang menganggap remeh tentang puasa pada bulan Ramadhan (-3). Sedangkan dia mempunyai pengetahuan serta bersetuju (+2) bahawa berpuasa adalah suatu kewajipan dan meninggalkannya adalah berdosa. Dia akan mengalami keadaan kognisi yang tidak seimbang atau konsisten kerana pengetahuan dan sikapnya adalah berlawanan. Hal ini akan mendorong supaya dia membuat perubahan sama ada pada pemesanan pengetahuan fakta ataupun sikapnya bagi mengurangkan percanggahan dan kembali kepada keadaan konsisten.

Oleh itu, kajian ini mengukur keseimbangan kognitif berasaskan elemen pengetahuan dengan sikap. Iaitu apakah pengetahuan yang diperolehi daripada pendidikan agama menghasilkan pembentukan sikap yang selaras ataupun bercanggah?

1.9.7 Tingkah Laku Positif

Tingkah laku adalah sebahagian daripada elemen sikap bagi seseorang individu. Menurut Azizi (2005), tingkah laku merupakan penampilan dan hasil terjemahan atau ekspresi terhadap perubahan emosi, perasaan dan pemikiran. Tingkah laku mempunyai unsur-unsur fizikal yang boleh dilihat dengan mata kasar.

Dalam kajian ini, perasaan dan pemikiran yang dianggap sebagai agen penentu tingkah laku pelajar adalah hasil jangkaan daripada pendidikan agama secara formal dan informal. Pendidikan agama menyampaikan pengetahuan serta peneguhan yang dijangka membentuk sikap pelajar. Seterusnya pengetahuan dan sikap ini akan membentuk tingkah laku.

Tingkah laku positif adalah berlawanan dengan tingkah laku devian dan delinkuen. Delinkuen didefinisikan sebagai tingkah laku yang ganjil dan tidak bermoral serta tidak dapat diterima. Devian pula adalah kelakuan yang melanggar jangkaan yang diinstitusikan, iaitu jangkaan yang dikongsi dan diiktiraf sebagai sah dalam sesuatu sistem sosial (Azizi, 2005).

Penyelidik memilih aspek tingkah laku positif berbanding tingkah laku delinkuen atau devian adalah bertujuan bagi mengurangkan jawapan pemalsuan daripada pelajar. Ini kerana instrumen dalam kajian ini berpotensi menyedarkan responden tentang kewujudan keadaan kognisi yang bercanggah (cognitive dissonance), jika ianya terdapat dalam diri mereka. Merujuk definisi teori berkenaan, keadaan sedemikian akan mendorong responden untuk mengubah maklumat diri yang menggambarkan keseimbangan kognitif palsu.

Dalam kajian ini, Tingkah Laku Positif merujuk kepada aspek mematuhi nilai-nilai agama serta norma-norma masyarakat. Tingkah laku ini adalah mematuhi kewajipan menunaikan ibadah sebagai seorang Islam dan pengamalan akhlak yang baik dalam mematuhi norma-norma masyarakat.

1.9.8 Jantina

Menurut Kamus Besar Bahasa Melayu Utusan (1995) Jantina adalah bangsa, kelamin, seks atau jenis kelamin. Jantina merujuk kepada perbezaan individu dari segi fizikal. Ia adalah bentuk dan fungsi fizikal seseorang, manakala gender pula adalah komponen identiti yang dimiliki oleh individu (Berhanundin et al, 2005). Ia adalah perbezaan jantina yang terbahagi kepada lelaki dan perempuan.

Dalam kajian ini, penyelidik mengkaji sama ada terdapat perbezaan yang signifikan pada keseimbangan kognitif berdasarkan jantina lelaki dan perempuan. Istilah Gender tidak digunakan kerana kajian ini hanya mengenal pasti perbezaan yang signifikan antara keseimbangan kognitif berdasarkan jantina seksual dan ia tidak berkaitan dengan isu-isu identiti.